

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnistvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. O nravno-verski vzgoji v ljudski šoli. — Marka Fabija Kvintiljana govorniški pouk. — Narodno šolstvo v Rusiji. — Slovniki pogovori. — V zadevi „zaveze slovenskih učiteljskih društev“. — Dopisi. — Razne stvari. — Natečaji.

O nravno-verski vzgoji v ljudski šoli.

Piše I v a n F o n.

(Dalje in konec.)

Vsled navadbe vplivajo tudi vzgledi tako mogočno na odgojenca in sicer bolj kakor poduk, besede, prošnje. Zatorej se tudi ne more odgojiteljem, učiteljem, starišem dosti priporočati, da dajejo svojim odgojencem vedno dober vzgled. Kaj pomaga, če z otrokom še toliko moralizuješ, če ga še tako podučuješ, če se pa nad teboj vsled slabega vzgleda pohujšuje. O teh odgojiteljih veljajo tako prav besede svetega pisma: „Bolje bi bilo, da bi se jim privezal mlinski kamen okoli vratu in da bi se potopili v globočino morja“. In da se odgojenci ne bodo vsled slabih vzgledov pohujševali, ne zadostuje, da jim odgojitelji vedno dobre vzglede dajejo, ampak oni morajo paziti, da otroci ne pridejo v slabe družbe. Nemški pregovor: „Schlechte Gesellschaften verderben gute Sitten“ je popolnoma opravičen. Kajti če začne kak dober človek v slabe družbe zahajati, nastane v njegovem notranjem nek nraven boj, in da se tega nramnega boja iznebi, se dobri s slabimi asimiluje ali pojednači. Sicer mislim, da mi ni treba na dolgo in široko razlagati, kako močno vpliva družba posebno v mlajših letih. Pri možu nima družba več toliko vpliva, ker je njegov značaj že vtrjen. Navada vpliva, kakor smo že rekli, na telesno in duševno življenje in pri duševnem življenju zopet ne najmanj v nramstvenem obziru. Otroci se naj privadijo, da bodo vedno snažni in da se tudi sami snažijo. Snažnost na telesu ne vpliva samo na telesno, ampak tudi na duševno življenje.

V tem obziru je pač mnogo želeti pri Slovencih, posebno v nekaterih krajih.*) Ljudska šola ima in bo še imela mnogo opraviti. Če privajamo odgojenca redu v prostoru in v času, pazljivosti, snažnosti, privajamo ga ob enem tudi vbogljivosti in kdo bi tajil, da je vbogljivost glavni steber, na katerega se opira ne le šola, ampak celo javno življenje in država. Mislim, da imamo vzroka zadosti, da pri tej točki malo obstojimo.

Navadba k vbogljivosti se mora takoj začeti, ko se volja v odgojencu začne razvijati, in sicer se mora otrok privaditi, da brezpogojno vboga. Vsa sredstva, bodi-si da so še tako stroga, so po mojem mnenju dovoljena, da se doseže, da otroci brezpogojno vbogajo. Stariši in učitelji, ki so bili v tem ob-

*) V tem obziru opozorujem na spis v „Popotniku“ l. 1887. od gosp. nadučitelja Vrečka (Št. Ilj).

ziru predobri, bi nam lahko mnogo o tem pripovedovali, kake križe in težave so potem z odgojenci imeli ne samo oni, tu in tam človeška družba — država. Dalje se mora na to gledati, da se vsako povelje točno in brez ugovora dovrši. Odgojenec naj čuti, da ne more proti volji odgojiteljevi nič opraviti. Le na tak način si prisvojé otroci pravi pojem o avtoriteti, takim tudi pozneje ne bo težko državnim zakonom in upravam vbogati, ker so se vbogljivosti privadili.

Po navadbi si otroci nadalje vljudnost in dostojno obnašanje prisvojé. Prav važno je, da se na to že v nežni otroški dobi gleda in nikjer ne velja morebiti pregovor: „Čemur se Janezek ne privadi, tega tudi Janez ne bo znal“ tako, kakor tukaj. V otroški dobi ni samo duša vse vtise sprejeti sposobna, kakor sem že omenil, ampak tudi telo je še gibéno. Če si je kdo oblikam, ki so v društvenem življenju navadne, še le pozneje privadil, se to takoj pozna. Nekako okorno in leseno se vede, če si še toliko prizadeva. Če ima odgojitelj učence iz boljših stanov, je njegova naloga v tem obziru olajšana, ker že stariši na to gledajo, da se njihovi otroci dostojno vedejo, žalibog v največ slučajih le zunanajno in na videz, tako da so otroci ravno iz boljših hiš v mnogih slučajih najbolj razposajeni.

Šola ima nalogo učence marljivosti in pridnosti privaditi. Tema čednostima se pa učenci ne privadijo, če se ž njimi o pridnosti mnogo moralizuje. Sploh si naj vsak učitelj dobro zapomni, da s svojimi učenci preveč ne moralizuje. Moralizovanja, pridig itd. se učenci konečno že tako privadijo, da postanejo popolnoma topi, „pri enem ušesu noter, pri drugem pa ven“. Najboljša učiteljica za delavnost in marljivost je praksa. Učitelj naj tako predava, da se bodo učenci za posamezne stroke zanimali, da bodo sami delovati in preiskavati začeli. In če se je učencu posrečilo, kako težavno nalogo rešiti, kako zadoščenje, kako veselje! To je edino veselje, ki se nam nikdar ne pristudi, dočim se vsakega drugega veselja, če ga v preveliki meri uživamo, naveličamo. Iz tega se že tudi vidi, da mi nismo misli tistih pedagogov, ki pravijo, da naj otroci igráje delajo. Veselje namreč, ki ga imamo, če je bila naloga težja in če smo jo srečno rešili, je dvakrat večje.

Učenec naj se v šoli vadi v poštenosti, resnicoljubju in odkritosrčnosti. Te čednosti morajo v učencu druga narava postati, tako da nikdar ne dvomijo, kam naj jo vkrenejo. Kajti kakor hitro v učencih dvomi nastanejo, je že nevarno, da propadejo v skušnjavi. In vsem tem lastnostim odgojitelj učenca lahko privadi, če jih sam ima, če dosledno zahteva, da se učenci v njih v posameznih slučajih vadijo, če vsak pregrešek zoper nje kaznuje, če s podukom in z dobrim vzgledom na to deluje.

Odgjoja pa nima samo naloge, odgojence dobrim lastnostim privaditi, ampak mora jih tudi vseh slabih lastnosti, kakor jeze, trmoglavosti, lažnjivosti itd. odvaditi. Odvadba je nasprotna navadbi. Iz dispozicije k lenobi naj se ustvari dispozicija k delavnosti. To bomo dosegli, če otroku mnogokrat priložnost dajemo, da dela. Vse druge slabe lastnosti se dajo najložje odpraviti, če strogo pazimo, da nima učenec priložnosti, da tiste pojavlja, kajti če kake funkcije, bodi-si duševne, ali telesne dolgo ne odpravljamo, zgubi se tudi nagon in dispozicija za to funkcijo. Omeniti še moram, da se dajo posebno hude strasti le malo kedaj odpraviti.

Dalje mora odgoja na to gledati, da odgojenca ne razvadi. Če se mnogo v kaki reči vadimo, pridemo lahko s časom tako daleč, da nismo več gospodje čez svojo voljo, da smo primorani privajeno funkcijo dovrševati. Take razvade, posebno če se tičejo indiferentnih reči, so mnogokrat vzrok, da postanemo pedanti. In za te slučaje veljajo Russeau-jeve besede: „Edina navada, ki si jo naj otrok prisvoji, je, da se ničemur ne privadi; otrok naj se ne nosi na eni roki večkrat, ko na drugi, naj se ne privadi, da vedno ob tistem času jè, spi, dela, ali pa, da ne more ne po noči ne po dnevi sam ostati“.

Glavni stebler npravne vzgoje pa je vera. V odgoji deluje vera kot najvišja avtoriteta. Ona je podlaga npravstvenemu življenju in poznejšnemu razvoju značaja. Ona postavi na mesto brezosebne npravstvene postave božje zapovedi. Angleški filozof John N. Mill trdi sicer, da je avtoriteta vere izposojena. On pravi, da bi se dala sistema socialnih dolžnosti z ravno tistim vspehom otrokom predavati, ja da bi to še veliko večji vspeh imelo, kakor poduk v veri. Tukaj bi angleškega filozofa le vprašal, kaka bi bila omenjena sistema socijalnih dolžnosti. Ali bi ne morala ravno tista biti, katero imamo kristjani? Ali se da kaj bolj popolnega misliti, kakor je kristjanska morala. Res je, Sokrat je imel nenavadno plemenito moralo. Pa kako oddaljen je bil še od ljubezni do sovražnika? Dalje moram Millu z vso odločnostjo oporekati, da bi suha sistema socijalnih dolžnosti ravno tako vpljivala, kakor vera, vera namreč, da Bog kot najvišja avtoriteta to zapoveduje, drugo prepoveduje. Na ljudstvo, ki nima časa za modrovanje o npravnosti, bo vera vedno bolj vpljivala, kakor sama nprava. Vsak človek ima največ npravstvenih zakonov že v svoji vesti neizbrisljivo zapisanih. To moraš storiti, to moraš opustiti, to nam že zdravi um veleva, in če nasprotno ravnamo, nam to vest očita. Vendar najvažnejšega pomena za navadnega človeka je, da povsod npravstveno postopa, vera, vera na neumrjočnost duše, na sledeče kazni in darila. Verska odgoja je po mojem mnenju edino pravo stališče in tega stališča se držé tudi protestantovske šole. V njih je verski poduk središče za odgojo značaja, podlaga šolske odgoje. Na Pruskem so šole večinoma konfesionalne, pri nas interkonfesionalne. V interkonfesionalne šole smejo zahajati otroci raznih veroizpovedstev. Tudi to se tu in tam nahaja, da je učitelj druge vere, kakor so njegovi učenci. Kdo bi hotel tajiti, da so to nedostatnosti, ker se ljudska šola ne sme nikdar verske vzgoje podati. Nesrečna je misel, da se naj na ljudski šoli verski nauk predava, kakor iz pameti izvira.

Mi Slovenci smo tako srečni, da smo vsi ene vere, in da so tudi učitelji vedno tiste vere, kakor otroci. Pri nas je bila šola, čeravno ne na papirju, vendar „de facto“ dosedaj še vedno konfesionalna. In vendar se je vnel ravno v naših dneh tudi pri nas Slovencih hud boj za konfesionalno šolo, boj, ki preti nas v dva tabora razdeliti. Vendar upajmo, da se bomo tudi okoli tega skalovja srečno pripeljali. Za nas Slovence nima prepir o konfesionalni šoli nobenega pomena, ker je šola v resnici tako konfesionalna. Če se prepiramo zato, da bi bila tudi na papirju, tedaj teče pravda za oslovovo senco, in ta pravda ni vredna, da se tako razburimo. Malo več zmernosti na obeh straneh bi bilo želeti in da imajo borilci vedno pred očmi besede: „Dajte Bogu, kar je božjega, in cesarju, kar je cesarjevega“.

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

II. Knjiga.

Poglavje 1.

Kedaj se ima deček učitelju zgovornosti izročiti?

Ohranila se je navada, ki se vsaki dan bolj vtrja, da se učiteljem zgovornosti, latinskim vselej, pa včasih tudi grškim učencem pozneje izročé, kakor zdrava pamet zahteva. Vzrok tega je dvoji: prvič so tudi retorji, posebno naši zgrešili nalogo svojega poklica tudi jezikoslovci se drugoga posla poprijeli. Kajti oni zmatrajo za nalogo svojega poklica učiti prednašanje ter znanost in vzmožnost prednašanja, in to samo z ozirom na posvetovalno in sodnijsko tvarino (ker za drugo¹⁾ se kot njihovega poklica nevredno ne brigajo); ti pa menijo, da niso zadosti vzprejeli, kar je bilo od onih opuščeno (pa zato jim je treba hvalo vedeti), in zabredejo v posebitve²⁾ in priporočitve, v katerih ima zgovornost največe težave. Vzboj tega je postalo to, kar je bilo najvažnejša naloga ednega pouka, najzadnja drugega, in mladina vže višjemu pouku obvezana poseda v nižjih šolah in se peča z retoriko pri jezikoslovcih. Tako se dozdeva, da se deček, kar je zelo smešno, ne sme preje k učitelju prednašanja poslati, kakor da vže zna prednašati. Jaz hočem vsakemu poklicu potrebno mejo dati. Gramatika, ki se na latinsko preložena litteratura³⁾ zove, naj svoje meje pozna, posebno ker se je iz siromašnega početka, na kar ime kaže, razvila, pri katerem so oni prvi gramatiki obstali; kajti majhna pri izvirku teče ona zadobivši od zgodovinarjev in kritikov močij vže v precej polni strugi, ker obsega mimo pouka pravilnega izgovarjanja, ki je vže v drugem oziru zadosti obsiren, tudi znanost skoraj vseh važnejših strok. Retorika pa, katerej je veljava zgovornosti ime dala, naj svojega delokroga ne zmanjšuje in naj se ne veseli, ako jej se nje tičočí posel odvzame; čim od svojega delokroga odstopi, je vže iz posestva skoraj pregnana. Jaz priznavam, da se zamore mnogo izolirati, da lahko tudi pri drugem pouku zadostuje; pa če se bo s tem pečal, bo retorjev posel opravljal, ne svojega.

Nadalje vprašam, kedaj bi vtegnil deček za pouk v onih stvareh zrel biti, katere retorika uči. Pri tem se pa ne sme na to ozir jemati, koliko da je dotični star, ampak na to, kako daleč da je v učenju vže prišel. Pa da ne bom predolgo govoril: kedaj da ga je treba retorju izročiti, se menda tako-le

¹⁾ Učitelji zgovornosti so razločevali tri plemena zgovornosti: γένος συμβουλευτικόν, genus deliberativum, posvetovalno zgovornost, kedar so se o političnih stvareh v senatu ali na foru posvetovali; γένος δικαστικόν, iudiciale, sodnijsko zgovornost; γένος επιδεικτικόν, demonstrativum, slavnostne govore. To zadnje pleme ni spadalo v praktično življenje, ampak je obsegalo ono zgovornost, ki se je rabila pri slovesnih shodih, kedar so hoteli govorniki svojo izurjenost pokazati. Zatorej pravi Kvintilijan (III. 4, 13): mihi επιδεικτικόν non tam demonstrationis vim habere quam ostentationis videtur. To so bili tedaj sijajni govori. To zadnje pleme meni Kvintilijan z besedo „drugo“.

²⁾ Prosopopoeia, o katerej Kvintilijan v 6. knjigi (1, 25) obširno govori, sestaja v tem, da nastopijo osebe same govoroče. Vsled tega postane govor d'amatski.

³⁾ Litteratura je práv za prav abeceda, potem znači jezikoslovje.

najbolje določi, kedar bo vzmožen. A baš to je od prejšnega vprašanja odvisno. Če se slovniški posel do priporočilnih govorov podaljša, je retor pozneje potreben. Če pa retor prvih opravkov svojega posla ne odbije, se od njega zahteva takoj skrbnost za povesti in za pohvalne in kaznilne govore. Saj dobro vem, da je starim v povečanje zgovornosti tako pleme vaj služilo, da so vprašanja, občne reke in drugo tvarino, ki ne obsega niti razmer niti oseb predlagali, v katerih pa se nahajajo resnične in izmišljene preporne točke. Iz tega je razvidno, v kako sramoto da opušča govorniški pouk oni del retorike, katerega je prvotno in dolgo časa samega obsegal. Katera stvar izmed zgoraj omenjenih ne spada kakor k drugim pravim retorjevim opravkom, tako gotovo k sodnij-skemu plemenu obrane? Ni-li treba na foru pripovedovati? V tem oziru je posebne važnosti.

Da-li se ne vpletata dostikrat v one besedne borbe pohvala in graja? Ali ne občni reki, katerih pomen je ali zoper napake obrnen, kakoršne je Cicero¹⁾ sestavil, ali v katerih se vprašanja splošno tolmačijo, kakoršne je tudi Kvint Hortenzij na svitlo dal n. pr. „se-li sme z ozirom na slabe dokaze verjeti?“ in „za in zoper priče“; ali se ne godi vse to v sredi jedra pravi? Tako orožje je treba vedno na vsak način kovati, da ga porabiš, kdar je treba. Če bo pa kdo menil, da se to ne tiče govora, ta tudi ne bo verjel, da se kip pričanja, kedar se bodo njegove noge vlivale. Pa nihče mi naj tega mojega hitenja (kakor bojo nekateri menili) ne tolmači zlobno češ, da bi se moral oni, katerega je treba retorju izročiti, takoj jezikoslovcem odvzeti. Pri teh se bodo tudi še potem potrebne ure vzele ter se ne bo treba bati, da bi se deček z dvema učiteljema preobložil. Kajti delo, katero se je pri enem opravljal, ne bo naraslo, ampak se bo razdelilo, in oba učitelja bodeta, vsak v svoji stroki, koristila. Grki se še ravnaajo po tem, Latinci so to opustili in to mi se zdi opravičeno, ker se nahajajo možje, ki so tak dvoji posel prevzeli.

Poglavje 2.

O obnašanju in dolžnostih učitelja.

Ko se je tedaj deček v učenju toliko izuril, da zamore temu, kar sem prvi pouk pri retorju imenoval, v duhu dohajati, ga bode treba učiteljem te stroke izročiti; pri teh pa bo treba pred vsem na njihov značaj ozir jemati. Te točke baš v tem oddelku razkladati nisem zaradi tega počel, ker menim, da ni tudi pri drugih učiteljih treba na to isto stvar posebno gledati, kakor prva knjiga spričuje, ampak ker starost učencev sama te razprave zahteva, kajti dečki pridejo k tem učiteljem skoraj odrasli in pri njih ostanejo, tudi ko so mladenčji postali; torej je potem treba tam bolj za to oskrbeti, da tudi učiteljeva počtenost nežna leta krivice čuva tudi njegova resnoba precej burne od razposajenosti odstraši. Vendar ne zadostuje z največjo vzdržnostjo odlikovati se, ako ne bode vravnaval tudi obnašanja onih, ki ga obiskujejo.

Tedaj naj kaže pred vsem očetovsko srce do svojih učencev in naj misli, da one zastopa, od katerih so mu otroci izročeni. On sam ne sme napak imeti in jih ne sme trpeti. Njegova strogost naj ne bo črna, prijaznost ne ne-

¹⁾ V spisu „Paradoksa“.

omenjena, da ne nastane iz one sovraštvo, iz te zaničevanje. On naj po največkrat o poštenosti in kreposti govori; kajti čim večkrat bude opominjal, tem redkeje bude kaznoval. Togoten pa že celó ne sme biti, vendar naj tega, kar bo treba popoljšati, ne zakriva. Naravno naj se obnaša pri poučevanju, naj bo pri delu potrpežljiv, rajši stanovitven kakor čez mero. Vprašajočim naj rad odgovarja, ne vprašajoče naj iz lastnega nagiba izprašuje. V pohvali učenčevega prednašanja naj ne bo skromen, pa tudi ne brez mere, ker prvo trud ostuduje, drugo nemarnost vzbuja. Pri popoljšanju napak naj ne bo trpek, psovati pa celó ne sme; kajti to mnogim veselje do učenja vzame, kar nekateri tako grajajo, kakor bi sovražili. Sam naj vsaki dan nekaj, da celó mnogo stvari pové, katere poslušalci seboj vzamejo. Naj le ima berilo zadosti vzgledov v posnemo, vendar ona živa, kakor pravijo, beseda bolj popolno vzreja, posebno pa beseda onega učitelja katerega učenci, če so le dobro vzgojeni, ljubijo in spoštujejo. Vsaj se da jedva povedati, koliko rajši one posnemamo, katerim sino naklonjeni.

Nikakor pa se ne sme, kakor se pri zelo mnogih godi, dečkom dopuščati pri hvaljenju samovoljno vstajati in odskakovati; celo dokaz prisotnih mladenčev mora skromen biti. Tako bo učenec od učiteljevega mnenja zavisen postal in bo menil, da je le to prav povedal, kar oni odobri. Pa ona zelo kvarljiva navada, v časih človekoljubnost imenovana, med seboj vse hvaliti, je kakor nedostojna, teatralna in strogo vrejenim šolam tuja, tako še posebno naj pogubnejša sovražnica uka. Kajti skrbnost in trud se dozdevata nepotrebna, če vsemu, karkoli izustiš, pohvala sledi. Toraj morajo na učiteljev obraz gledati ne samo poslušalci, ampak tudi oni, ki prednaša; kajti tako bodo razločevali hvalevredne in graje vredne stvari; tako si boš pridobil s pismenimi vajami izurjenost, s poslušanjem razsodbo. A dandanes so voljni in pripravljeni pri vsakem sklepnem stavku ne samo vzdigniti se, ampak tudi ven leteti in z nedostojnim odskakovanjem ploskati. Tako eden družega hvalijo in od tega je zavisna osoda prednašanja. Odtodi izhaja ošabnost in nevtemeljeno mnenje o samem sebi, ki jih tako daleč zapelja, da vsled ploskanja sošolcev napihnjeni celo o učitelju slabo mislijo, ako jih zadosti ne pohvali. Pa tudi učitelji naj si želijo, da jih pazljivo in spodobno poslušajo; kajti učitelj naj se pri prednašanju ne ravna po razsodbi učencev, ampak učenci po učiteljevi. On naj, če je mogoče, celo tudi na to pazi, da izprevidi, kaj in kako vsak odobrava; in ako izvrstno predavanje dopada, naj se ne veseli tako zaradi samega sebe, ampak posebno zaradi onih, ki bodo prav sodili.

Da dečki z mladenči pomešani sedijo, mi se ne dopada. Kajti če tudi more tak mož, kakoršen ima predstojnik uka in obnašanja biti, tudi mladenče brzdati, je vendar treba nežno starost od krepke ločiti in ne samo brez obdolžitve, ampak tudi brez sumnje nesramnosti biti. Mislil sem, da je treba to kratko omeniti. Kajti da morata učitelj in šola najgrših hudobnosti prosta biti, menda ni treba ukazovati. Če pa kdo pri izvolitvi učitelja za svojega sina na očitno nesramna dela ozir ne vzame, naj vže tukaj zve, da je tudi ostalo, kar skušam v korist mladine sestaviti, nepotrebno, če se za to stvar ne briga.

(Dalje sledi.)

Narodno šolstvo v Rusiji.

II.

(Konec.)

V dvorazrednicah je učilni plan bolj razširjen. Učebnikov za narodne šole je množina. Azbučniki (abedniki) ruski in slavjanski sestavljeni so po zvokovej metodi. Čitanke so najboljše one Ušinskega in barona Korfa, dveh znanih ruskih pedagogov. Mnogo je vže knjig za posamezne predmete ljudske šole, slovnice, domovinoslovje, geografije, fizike, računski zadatačniki itd., pa te rabijo le v mestnih šolah, ali pa služijo učiteljem v podporo in učencem za čitanje doma. Jako praktično je, da ruski pedagogi in sostavitelji učebnikov za narodne šole tem vsegdar pridavajo rokovodstva za učitelje o tem, kako oni žele, da bi se snov obravnavala. — Nekaj posebnega in zanimivega v ruskih šolah so izpiti. Oni so dvojni, občni in končni. Na prvih se izpitavajo vsi oddelki z namenom, da bi se spoznalo obče umstveno stanje šole; pa ti niso povsod v porabi. Na poslednih se izpituje samo viši oddelek to je učenci, koji ostavljajo šolo. To so nekako izpiti zrelosti v narodnih šolah; uvedeni so po celej Rusiji. Za končne izpite izdana so podrobna pravila, sestavljajo se izpraševalne komisije obstoječe iz učiteljev, popečiteljev in členov učiliščnih svetov. Izprašuje se vsak učenec, kakor po drugod v srednih učnih zavodih, iz vseh predmetov ljudske šole. Tirja se, ako pomislimo kratki tečaj učenja, mnogo, tako, da izpit ne napravijo vsi; mnogi celo preje zapusté šolo. Odpustno spričalo dobi samo ta, koji napravi končni izpit. Ako kateri propade, pa vendar želi imeti tako spričalo, lahko še dalje hodi v šolo. Razumljivo je, da se mora tem spričalom pridati praktična cena. Le učenci okončivši s polnim vspehom narodno šolo morejo stopiti v rokodelske selsko-gospodarske, železniške in druge šole; oni lahko postanejo učitelji v šolah gramotnosti; jim se odpusti eno leto, onim s spričalom dvorazrednic in mestnih šol dve leti aktivne vojaške službe, koja v Rusiji 4 leta traja, itd. Tudi roditelji so jako ponosni, ako imajo otroke s spričali. Čem več šola odpusti učencev s spričali, tem večá čast učitelju, tem bolj se ona prikupi narodu. —

Šolske oblasti so sledeče:

1. Nad vsako zemsko šolo je postavljen popečitelj. Za to čast se izbirajo običajno šolski dobrotniki, sploh zanesljive, izobražene osebe. V Rusiji ni kaj izvanrednega, ako bogati ljudje v rojstnih krajih postavljajo na svoje stroške šole, ali pa na ta namen žrtvujo velike svote. Primeri so, da so dali iz ljubezni do naroda za njegovo izobraženje take kapitale, da se je postavila šola, ter od obrestij ostalega denarja plačuje učitelj in se šola z vsem potrebnim oskrbuje. Takí dobrotniki se navadno izberejo za popečitelja dotične šole.

2. Učiliščni sveti pri zemstvih, v člene katerih se po pravilu izbirajo vsaj nekaj pedagogično izobražene osebe. Ti imajo v svojej upravi šolske kase; oni vsako leto sestavljajo podrobne popise o stanju in nepredku zemskih šol v dotičnih okrajih, koje predlagajo v zemskih sobranjih; sploh imajo zemstvom davati račun o šolstvu.

3. Popečitelji učebnih okrogov, v njih področje že spadajo tudi sredne šole.

4. Ministerstvo narodne prosvete, kot najviša šolska oblast. Didaktična

stran šol spada v oblast direktorov narodnih učilišč, in inšpektorov; prvih je bilo leta 1886 62, a poslednjih 231. — Omeniti je še treba večerne učne ure pri mnogih zemskih šolah. Na ta večerni poduk hodijo odrastli, največ taki, ki niso imeli priložnosti preje obiskovati šolo, pa tudi taki, koji hotè naučeno ponoviti: Tu najdemo ljudi od 18 — 50 let. —

Ruska narodna šola je tedaj postavljena v celo druge razmere nego zapadno-evropska. Ona razpolaga čez mnogo krajše učne tečaje in šolska leta, vendar v vspehih ne zaostane mnogo za njo. Predpisano je strogo v pravilih za izpite, da učenci znajo veronauk v obširnem objemu, da znajo vsako berilo rusko in slavjansko korektno čitati. Navadno se pri izpitih naloži vsakemu učencu kako še jemu neznanu, primerno berilo (eno rusko, eno slavj.) za čitanje, kojega vsebino mora on potem podrobno samostojno izložiti. Učenci morajo eden diktat, kojega narekuje eksaminator, pravilno z ločili napisati in eno svobodno nalogo na dano temo izgotoviti. V računstvu je toliko predpisano, kolikor dosežejo drugod večrazrednice. Iz domovinoslovja in realističnih predmetov se izprašuje v enorazrednicah poleg čitanja v obsegu čitanke, a v dvo-razrednicah in mestnih šolah je predpisan uže izpit iz slovnice, geografije, rus. zgodovine, prirodopisja. — Ne misli, čitatelj, da se vspehi tako kratkega časa imajo pripisati zloglasnej knuti, tudi v Rusiji so v šolah prepovedane telesne kazni, pripisati se imajo nadarjenosti rus. naroda. Mnogo pospešuje hitri napredek malo število učencev; kjer jih je više 80, se prida učitelju vže pomočnik (šola še tedaj vedno ostane v kategoriji enorazrednic). Poseben talent ima rus. narod za realistične praktične predmete, zato procvetajo v Rusiji trgovske, tehnične, rokodelske in druge enake šole. Menje talenta, bolje rečeno naklonjenosti, najdemo pri Rusih za abstraktne znanosti. Ptuje jezike se Rusi, kakor sploh vsi Slavjani, lahko učè; rus. trgovce se nauči jezika tudi najmanjšega plemena in to silno pospešuje širenje ruske trgovine in vlasti v Aziji. —

Vsi nepristranski tujci priznavajo, da rus. narodu manjka le še bolj raširjene obče obrazovanosti, in on bi bil eden iz prvih narodov. Mlado šolstvo bode gotovo z časoma izpolnilo svojo imenitno zadačo ter rus. narod postavilo na visoko stopjo vsestranskega razvitja.

Slovniški pogovori.

Piše prof. J. P—a. v Ljubijani.

(Dalje.)

Povej kakšen drug glagol s predslogom „pre“!

No: preplesti.

Kako pa se glasi glagola „preplesti“ iz preplet ti nedoločnikova osnova?

Kako ināče preplet.

Veš-li glagolu: preplesti iz preplet ti z nedoločnikovo osnovo: preplet dotično obliko?

Menim, da jo vem.

No kako se glasi?

Če se ne varam, se glasi: pre plet ši.

Ali je oblika preplet ši še tvorjena iz nedoločnikove osnove „preplet“ po priklopu naklonila „vši“?

Iz nedoločnikove osnove še, a ne z naklonilom „vši“, ampak z naklonilom „ši“:

Se-li tvori dotična oblika iz nedoločnikove oblike iz nedoločnikove osnove z naklonilom „vši“ ali „ši“, kaj meniš?

Mislím, da z obojima.

No če z obojima, kedaj z naklonilom „vši“, in kedaj z naklonilom „ši“?

Mi ni znano.

Sta-li glagola: prepričati in preplesti iz preplet ti v svojih delih različna ali ne?

Različna.

V čem pa sta različna?

Različni ste njuni nedoločnikovi osnovi.

Katera razlika pa se nahaja med obema osnovama?

Osnova: prepriča glagola prepričati se končuje na samoglasnik, in je odprta; osnova: preplet glagola preplesti iz preplet ti pa na soglasnik, in je zaprta.

Kateri osnovi se torej prikleplje naklonilo „vši“, in kateri naklonilo „ši“?

Očividno odprti naklonilo „vši“ in zaprti osnovi naklonilo „ši“.

Ste-li naklonili: „vši“ in „ši“ različni, kaj meniš?

Mislím, da ste različni.

Pazi! je-li mogoče, da se tvori ista oblika pravih glagolov z dvema različnima obraziloma?

Menda ne.

Zakaj neki ne?

Morda radi tega, ker tiči v obrazilnih končnicah neka pomen besede pretvarjajoča moč, in naklonili: vši in ši, da ste različni, imeli bi tudi to moč, in po njih nastali obliki bili bi potem pomenski različni.

Ali veš obliki: prepričavši glagola prepričati ime?

Vem.

No kako se nazivlje ta glagolska oblika?

Mislím, da „pravi glagolni ali tvorno-pretekli I. deležnik“.

Še sedaj dvojiš, ali si pravo zadel s tem, da si v pogovoru se odločil za obliko: prepričavši?

Ne dvomim več.

Zakaj ne?

Zavoljo tega ne, ker se mi prav primerno zdi, da sledi obravnavi tvorno preteklega sicer II. deležnika obravnava tvorno-preteklega sicer I. deležnika.

Zakaj se ti pa zdi to primerno?

Radi tega, ker sta si tvorno-pretekli II. deležnik ne le po imenu, ampak tudi po tvoritvi sorodnika.

No v čem pa sta si sorodna po imenu?

V tem, da sta obadva tvorno-pretekla.

In kako po tvoritvi?

Po tvoritvi pa, ker se obadva tvorita iz nedoločnikove osnove.

Čemú neki više praviš: tvorno-preteklega „sicer“ II. deležnika [in] tvorno-preteklega „sicer“ I. deležnika?

To radi tega, ker se mi nekako laskavo dozdeva, da se je tvorno-pretekli II. deležnik pred tvorno-preteklím I. deležnikom obravnaval.

Ali veš tudi radi česa to?

Ne prav, a domišljujem si pa. Samo da to!

Kaj pa, ali si še prejšnjega mnenja, da ste priponki „vši“ in „ši“ različni naklonski obrazili?

Se ve da sem še tega mnenja.

Pazi! je-li oblika: preplet ši glagola preplesti iz preplet ti z nedoločnikovo osnovo preplet liki oblika: prepričavši glagola prepričati tudi tvorno-pretekli I. deležnik?

Seveda je.

(Dalje sledi.)

V zadevi „zaveze slovenskih učiteljskih društev“:

Načrt pravil

„zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

I. Svrha zaveze.

§ 1. Svrha zaveze je združitev vseh na Spodnjem Štajerskem, Kranjskem, Primorskem in Koroškem vže osnovanih in v bodoče se osnovavših učiteljskih društev, da

- a) pospešujó duševne in materialne interese slovenskega učiteljstva,
- b) v pedagogično-didaktičnem delovanju dosežó jedinstvo in
- c) težé za vsem, kar zamore slovensko šolstvo povzdigniti.

II. Sredstva.

- § 2. a) Zavezno zborovanje, katero se vrši vsako leto enkrat v katerem mestu ali trgu zgoraj imenovanih dežel, ter razpravlja o vseh zadevah, naznačenih v § 1.,
- b) tesno občenje mej slovenskimi učiteljskimi društvi,
 - c) vzdrževanje in podpiranje jednega pedagogičnega lista, ki služi v objavljenje ukrepov in delavnosti zaveze.

III. Člani.

§ 3. K zavezi zamorejo pristopiti vsa učiteljska društva v § 1. imenovanih dežel. Člani teh društev so zajedno člani zaveze.

§ 4. Častnim članom zaveze postane lahko vsak, ako si je stekel izvanredne zasluge za slovensko šolstvo in učiteljstvo v občé, ali za zavezo učiteljskih društev. Častne člane predlaga upravni odbor v zaveznih zborovanjih.

IV- Pristop in izstop članov.

§ 5. 1. Posamezna društva pristopijo k zavezi slov. učit. društev, ako to v svojem zborovanju sklenejo. Ta pristop naznaniti je pismeno upravnemu odboru, kateri o tem sklepa.

2. Pristop k zavezi vrši se lahko o vsakem času, vendar je donesek za celo tekoče društveno leto vplačati.

V. Dolžnosti in pravice članov.

§ 6. 1. Vsako k zavezi pristopivše učiteljsko društvo plača na leto 20 kr. za vsakega pravega člana.

2. Letni doneski posameznih društev imajo se vsako leto poslati vsaj do konca decembra društvenega leta upravnemu odboru. Zajedno se naznanijo vse premembe članov.

3. Kadar katero društvo pristopi k zavezi, ima zajedno na upravni odbor poslati natančen imenik vseh članov z podatki krstnega in rodbinskega imena, bivališča ter prepis svojih pravil.

4. Po vsakem glavnem zboru posameznih društev naznaniti je novo izvoljeni odbor upravnemu odboru zaveze.

5. Vsako društvo izvoli delegate za zavezno ali glavno zborovanje in sicer: društvo do 10 članov voli enega delegata, društvo od 10 — 20 članov dva, od 20 — 30 tri, itd.

6. Vsak član v zavezi stoječega društva ima pravico v zaveznih zborovanjih govoriti, predloge staviti, debate se vdeleževati in goste vpeljati.

7. Pri sejah delegatov imajo le isti pravico svetovanja in glasovanja, pri glavnih zborovanjih pa vsak član.

8. Vsi dopisi na upravni odbor se imajo poslati franko.

VI. Uprava zaveze.

§ 7. Zaveza se upravlja: a) po upravnem odboru. b) po zavezni delegaciji.

§ 8. Upravni odbor, ki ima sedež v Ljubljani, obstoji iz prvosednika, namestnika, dveh tajnikov, blagajnika, osem odbornikov in urednika društvenega glasila.

§ 9. Prvih pet funkcionarov mora stanovati v Ljubljani ter storé direktorij, ki sme v nujnih slučajih se posvetovati in svoje sklepe v odborovem imenu objaviti. Ostali odborniki izvolé se také, da so trije iz Spodnjega Štajerja, jeden iz Kranjskega, dva iz Primorskega in jeden iz Koroškega. Zunanji odborniki imajo pravico zahtevati povrnitev potovalnih stroškov iz zavezne blagajnice, ako se vdeležé sej upravnega odbora.

§ 10. Prvosednik zastopa zavezo proti oblastnijam in na zvonaj, določi in vodi odborove seje ter skliče in vodi delegacijo.

§ 11. Zavezna delegacija sestoji iz upravnega odbora in delegatov, poslanih od posameznih učiteljskih društev.

§ 12. Upravni odbor določi dan glavnega zborovanja.

§ 13. Delegacija izvoli upravni odbor, katerega delavnost je enoletna, določi dnevni red glavnega zborovanja, izvoli kateri šolski list kot zavezno glasilo, razsodi vse prepire o zadevi zaveze, ter sklepa o spremeni pravil ali razpustu zaveze.

VIII. Zavezno ali glavno zborovanje.

§ 14. Zavezno ali glavno zborovanje vrši se vsako leto enkrat. Pri tem se obravnavajo vsi po delegaciji na dnevni red postavljeni predmeti ter se določi tudi kraj prihodnjega zborovanja. Zavezno zborovanje traja lahko več dni.

§ 15. Razun glavnega zborovanja priredé se tudi seje raznih sekcij.

§ 16. Veljava sklepov in volitev odvisna je od relativne večine glasov.

IX. Društveno glasilo.

§ 17. Zavezna delegacija izvoli si zavezno glasilo, v katerem se imajo vsa ne le izvestja, naredbe, sklepi, oglasi in pozivi upravnega odbora nego tudi društvena poročila o sejah posameznih učiteljskih društev objaviti. Urednik tega lista je zajedno član upravnega odbora.

X. Občne določbe.

§ 18. Zaveza učiteljskih društev ima svoj pečat z napisom: „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“.

§ 19. Upravno delovanje določi se po opravljenem redu, katero sestavi upravni odbor, a delegacija jih potrdi.

* * *

P. n. slovenska učiteljska društva, ki so prijavila pristop k našej „zavezi“, naj blagovolé kar hitro mogoče pregledati ter preučiti zgoraj objavljeni „načrt pravil uč. zaveze“ ter svoje pomisleke o njem vsaj do 15. junija t. l. osnovalnemu odboru te združitve doposlati. Ob jednem vsa društva alias njih predstojništva prosimo, da nam do gori imenovanega dne dpošljejo natanjéni imenik svojih članov. Prosimo še jedenkrat, da to sigurno brzo storé, kajti stvar je nujna in skrajni čas je vže, da se učiteljstvo slovensko prikaže kot jedinstvena korporacija na dan!

* * *

Tudi kolege naši iz van slovenskih pokrajin paznim očesom zasledujejo gibanje naše. To kaže jasno naslednja notica odvažnega Dunajskega šolskega lista „Freie pädagogische Stimmen,“ *) katero priobčimo tu doslovno brez vsakega komentara:

„Slovenische Schulvereine gab es im vorigen Jahre 24, und zwar 16 in Untersteiermark, 4 in Krain und 4 im Küstenlande, woraus zu ersehen, dass die slovenische Lehrerschaft in Steiermark die unternehmendste ist, während man in Krain Weichlichkeit und Indifferentismus wahrnehmen kann. Auch gebührt den steirischen Lehrervereinen die Anerkennung, dass sie am meisten um die Gründung von slovenischen Lehrervereinen bestrebt sind, während sie in Krain selbst in dieser Sache sich sehr lau verhalten.“ —

Dopisi.

Iz Št. Pavla v Sav. dolini. Dne 8. marca je zborovalo „Savinsko učiteljsko društvo“ v šolskem poslopju v Braslovčah.

Predsednik otvori zborovanje, izrazuje svoje veselje nad mnogobrojno vdeležbo. Sicer skupščine o zimskem času v našem društvu niso običajne, a neka nujna zadeva ga je napolnila, da je sklical zbor na današnji dan.

Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in brez ugovora odobri.

Objavijo se sledeči dopisi: Zahvalno pismo g. Gasp. Šorn-a, župana v Grajskej vasi, zadevajoče nja imenovanje častnim udom društva. Vabilo gosp. Brezovnik-a na pristop k zvezi slovenskih učiteljskih društev. Dopis g. Koprivnik-a, tikajoč se razpečavanja knjige „Gluhomutee in nja obrazovanje“. Dopis slav. okr. glavarstva v Celju; zahtevajoč izkaz o društvenem delovanju tekom leta 1887.

Potem imel je g. Meglič jako ukovito predavanje o strupenosti človeške in živalske sline. Kažoč na izkustvo, da se po ugrizu nastale rane sploh nerade zacelijo, opiše one tvarine sline, ki so človeškemu in živalskemu organizmu hud strup, ker vtegnejo povzročiti krvno razkrojitev. Nadalje navaja okolščine, ki morejo nevarnost za vgrizenca povekšati in naposled razkladal, kako je take rane zdraviti. Živahna debata, ki se je vnela o tem predmetu, razkrila je krive nazore, koje ljudstvo v tem obziru goji ter jasno dokazala, kako krvavo potrebno je pouka v prirodoznanstvu.

Zdaj sledil je pogovor o nasvetovani spremembi šolske postave. Gosp. Zotter oceni posamezne določbe načrta z zgol pedagogičnega stališča ter dokaže, da manjka tradicijonalnim pritožbam zoper novodobno šolo realne podlage. Zatorej nasvetuje, da se tudi naše društvo po zgledu sosednih učiteljskih društev obrne do visoke zbornice poslancev s peticijo, naj napominani načrt odkloni. Debata o tem nasvetu je bila jako živahna, kajti vdeležili so se je skoraj vsi soudje. Vsi pa so se strinjali v tem, da bi načrt, ako obvelja, neizmerno škodo prizadjal narodnemu šolstvu. Kodifikajoč neslobodo učiteljskega stanu, zamoril bi v tem navdušenje za učiteljski poklic. Zatorej si šteje odbor v sveto dolžnost, povzdignuti v tej zadevi svoj svarilen glas in radi tega omenjenemu nasvetu jednoglasno pritrđi. — Nazadnje g. Meglič nasvetuje, naj društvo pristopi zvezi slovenskih učiteljskih društev. Ta predlog se je brez debate jednoglasno sprejel.

*) Glej: List št. 11. z dné 17. marca 1888 l., str. 169!

Prihodnje zborovanje bode v Letuši, kamor namerava društvo meseca majnika izleteti. Vsled občne želje povabilo se bode tja tudi novo ustanovljeno društvo za gorenjo savinsko dolino.

Nadejamo se, da nas bodo nja soudje v obilnem številu počastili. — Na svidenje!

Velika nedelja, dne 6. aprila. Ormoško učiteljsko društvo je zborovalo dne 3. aprila t. l. v Ormožu. Vdeležilo se je zborovanja 9 učiteljev in 1 učiteljica. Predsednik pozdravi s prisrčnimi besedami navzoče in izrazi željo, da bi se naše društvo lepo razvijalo, ter delovalo na povzdigo našega stanu in šolstva. Ko se zapisnik zadnjega zborovanja prečita in odobri, preberejo se društvu došla pisma, izmed katerih omenim samo dopis od Freytag & Berndt na Dunaju, glede naročbe načrtov okrajnega glavarstva.

Zatem sledi predavanje: Drobtinice za zgodovino slovenskega petja. Govoril je g. Rakuša, kateremu se prvosednik, za njegovo obširno in trudapolno delo, v imenu društva zahvali.

Zadnja točka bili so nasveti. Gosp. Rakuša predlaga pristop našega društva k zavezi slovenskih učiteljskih društev.

Po dolgem razgovorjanju sklene društvo k slov. učit. zavezi pristopiti, a z pogojem, da je sedež zaveze na Štajerskem in da lahko društvo izstopi, ako mu pravila ne vgapajajo.

Predlog g. Kosi (jun.): Naj pošlje društvo vdovam in sirotam štajerskih učiteljev podporo, se sprejme enoglasno, kakor tudi predlog g. Rakuša, da se priredi veselica v spomin 40 letnega vladanja. Njih Veličanstva cesarja Franca Jožefa I.

V ta namen potrebni odbor se soglasno zvolijo gg: Jurša, Kosi (sen.) Košar, Eberl (sen.) Eberl (jun.), katerim je predana naloga gledé omenjenega potrebno ukreniti in storiti.

Predsednik odbora za šolske vrte (Košar) vabi vsled odborovega sklepa vse učitelje, naj nabirajo s pomočjo učencev sadne peške, katere potem sadijo in pikirane divjake med otroke razdelijo. Pri cepljenju bi se naj učitelji ozirali na normalni sortiment, kojega je ta odbor sestavil. Dalje še govornik javi, da je omenjen odbor pripravljen šolskim vodstvom, oziroma krajnim šolskim svetom, načrte za šolske vrte narediti.

Konečno bi še korist in važnost učiteljskih zborovanj povdarjal, a to ni moj namen, — kajti to more vedeti vsak učitelj sam, izrekam pa le presrčno željo, da bi se učitelji in učiteljice prihodnjih učiteljskih zborovanj v bolj obilnem številu vdeleževala. Tovariši! pokažimo, da smo možje, podobni nevpogljivemu hrastu, a ne slabi trsti, katere lahko vsak vetrič pripogne na kojoj stran hoče! —

Na svidenje, dne 3. maja, pri izletu k sv. Tomažu.

A. E.

Iz Krškega. (Beseda o učiteljskih društvih). Z veseljem bode gotovo slovensko učiteljstvo pozdravilo dan, ko se bode ustanovila „zveza slovenskih učiteljskih društev“ na jedino pravi narodno-pedagogiški podlagi, kajti tako društvo koristilo bode šoli in domovini. Proti „privatnemu podpor-nemu društvu“ pa imamo nekatere pomisleke, kajti že od nekdanj Slovenci preveč cepimo moči. Mari bi ne bilo bolje, ko bi se slovenski učitelji oklenili „udovskega učiteljskega društva v Ljubljani“, ki ima že blizo 50.000 gld. premoženja. Odbor tega društva bode gotovo **pogojno** pripravljen, pravila tako spremeniti, da bodo ugajala vsestranskim učiteljskem zahtevam. Toliko v predvarek g. tovarišem.

J. B.

Z jadranskega pribrežja. Mnogokrat so bile čitati v laških listih tožbe, da se italijanskim profesorjem v Avstriji godi krivica, ker ne morejo najti pri nas služeb. Tako je pred kratkim sporočala spletska „Difesa“, da je neki Mitis, ki je bil vže več let suplent na zadrskem gimnaziju, zastonj prosil stalnega

nameščenja, za katero je menil imeti pravico, ter se je vsled tega obrnil v Italijo z jednako prošnjo, koja mu je bila tudi vslišana; bil je imenovan profesorjem na liceju kalabrijskega mesta Monteleone. „V kratkem času nekaterih mesecev“, piše dalje óni list, „prejeli so častno bivališče v Italiji profesorji: Costa, Menachello in Mitis. S tem zadnjim je naraslo število Italijanov, rojenih v pokrajinah, ki so del cesarstva, izsolanih na avstrijskih vseučiliščih in prisiljenih prositi hruba v bližnjem kraljestvu, na 46.“

Iz tega se razvidi, kako živo potrebo imajo naši Italijani upiti po laškem vseučilišču. Še sedaj, ko ga nimajo, ne morejo dati svojim profesorjem kruha, kaj da ko bi bila naša vlada res tako malo modra, da bi jim dala še više šole! No, pa če pojde v našem Primorju tako dalje, pridejo tudi naši Italijani do vseučilišča. Vse mogoče, dokler se bodo smatrali po nazorih neke više gospode Slovenci državi za „sovražne“ (!), irredentarji pa za „lojalne“. Kam pa s profesorji? za učitelje slov. mladini! Saj se nameščajo politični uradniki Italijani, slovenščine nevešči, mej trde Slovence!! Bog se nas usmili! —

Od štajersko-hrvaške meje. V zadnjem dopisu poročal sem o glavnem zborovanju „hrv. ped.-knjiž. zbora“ ter omenil knjige, koje je omenjeno društvo izdalo. Danes pa mi bodi dovoljeno navesti kratko vsebino dotičnih knjig.

Začnimo z XIX. knjigo „knjižnice za učitelje“: „Ob vzgoju. Misli Nikole Tomasea.“ Iz laščine pohrvatil Skendor Fabković. To pedagogično delo napisal je hrvaški rojak Nikola Tomaseo pod naslovom „Dell' educazione“, na koje so Lahi zelo ponosni. Izišlo je vže v 4. izdanjih. Knjiga sicer ni sestavno pisano vzgojeslovje, nego sodrži filozofske refleksije o vseh mogočih pedagogičnih vprašanjih. Da pa te refleksije niso razmetane, nego da se vrše redom, razdelil jih je slavni Tomaseo v pet delov. V prvem delu govori v dvanajstih črticah o občnih načelih in o vsem, kar zamore delovati na vzgojo. V drugem delu razpravlja v 17. črticah o čuvstvu in o tem, kakó se obrazuje človeško sreće. Tretji del obsega 12 črtic, govorečih o umu ali o umni obrazovanosti. Četrti del, razdeljen v dva oddelka, preresetuje književne nauke in znanost. Peti del, z naslovom „škola i sloboda“, govori o odnošajih šole proti javnemu življenju. Iz te vsebine vidimo, da sodrži knjiga celo pedagogijo, pisano v kratkih in lepo zaokroženih odlomkih ali aforizmah. Polna je izrekov pouka, pravega čistega zlata in biserov. Knjiga je učiteljem slastna duševna hrana. A tudi nestrokovnjaki in roditelji čitali jo bodo z koristjo, ker so vsaki neznani stvari pridejane opazke. Na začetku dela uvrščen je obširen životopis velikega učenjaka in državnika, neumrlega Nikole Tomasea. Ta je tem zanimivejši, ker je prelagatelj poznal slavnega pisatelja ter priobčuje značilno črtico iz svojega lastnega doživljeja ž njim. V životopis je vpletenih tudi jednajst „Iskric“, ktere je N. Tomaseo napisal v materinščini — hrvaščini —, ter so bile trikrat tiskane (1844., 1848. in 1849. l.) Navedene „Iskric“ kažó, kakó je njegovo plemenito srce bilo za narod svoj, za njegov napredek in sreće njegovo. Žal le, da pokojnik slavnega dela ni izdal v svojem maternem jeziku. Tako se često pripeti, da učeni Slovani poklonijo svoje umstvene proizvode tuji književnosti, tujemu rodu. —

Knjigi je dodana tudi slika N. Tomasea. Hrvaški prevod je izboren. Delo obsega 13 tiskanih pól ter je bilo tiskano v 2000 izvodih.

XX. knjiga „knjižnice za učitelje“ je: „Emil ili o vzgoju.“ Napisal Jean Jacques Rousseau. Iz francoskega prevel Ivan Širola, ravnatelj v Senju in pravi član „ped. zbora“. Znano je, kolikega pomena je Rousseau-jev „Emil“ v pedagogičkem slovstvu. Zató je pa potrebno., da se ž njegovo vsebino, z vrlinami in nedostatki, seznaní učitelj. Se vé, smatra se to delo dandanes v drugi svetlobi, kakor se je smatralo takrat, ko je bilo poslano mej ljudi. Da-si se „Emilu“ mnogokaj vpisuje v greh, ipak še sodrži mnogo prekrasnih istin,

lepih misli, veliko poznavanja otroške duše in naravi. S tem delom pričinja se dōba tako imenovane napredne racijonalne pedagogije. Poleg Komenskega je tudi Rousseau-jeve zasluga, da se je začelo oživotvoravati načelo realnosti. Zató pa menda tudi ni národa v Evropi, ki bi ne imel „Emila“ preloženega v svoj jezik. Tudi Hrvato-Srbi imeli so ga doslej, ali samó mali del, preveden Mijom Neškovićem. Da se pak hrvaško učiteljstvo spozna z velikim mislecem, izdal je „sbor“ minulega leta prvi del omenjene knjige, ki sodrži prve dve knjigi, govoreči o vzgoji za otroške dōbe. Ostale knjige sledile bode kasneje. Napominjana knjiga obsega 13³/₄ tiskanih pól ter je tiskana v 2200 izvodih.

„Hrv. ped.-knjiž. sbor“ stekel si je lepo zaslugo, da je hrvaškemu učiteljstvu dal v roke dve tako dostojni knjigi. Pri tej priliki ne morem si kaj, da ju živo priporočam slovenskim učiteljem. Sezite po njih, vsaj vam hrvaščina, najbližji jezik slovenščini, ne bode delala mnogo preglavice. —

V drugi kolekciji izdavanj izišla je kot XIII. knjiga „knjižnice za mladino“: „Sijelo za zabavu i pouku“, iz peresa Janka Tomića. Knjiga sodrži sedem pripovedek, katere pripoveduje učiteljica svojim učenkam ter jih na zabaven način poučava. V teh pripovedkah so vrlo primerno vpletene črtice iz biblijske in občne zgodovine, iz zemljepisa, prirodopisa, prirodoslovja in drugih predmetov. Ta način pisave je kaj primeren, kajti vsak vé, kakó otroci radi poslušajo baš pripovedke. — Knjiga ima 11¹/₄ tiskanih pól in je izišla v 2000 izvodih. Boril.

S Krasa. (Učit. društvo za Sežanski šolski okraj) je v odborovi seji dne 8. marcija t. l. v Sežani, priznavajoč, da se mladina vseskozi vzgaja versko-nravske, sestavilo peticijo na visoki državni zbor, ter ga na podlogi nastopnih razlogov prosilo, da gledé „lex Liechtenstein“ preide na dnevni red:

- a) ker prezira prevažno pedagogiško načelo gledé materinščine;
- b) ker odstranjuje nekoje v občo narodno izobražbo koristne in potrebne predmete in skrajšuje dōbo šolskega obiskovanja;
- c) ker učiteljstvo ne mara, da se ruši vrla sloga in vzajemno delovanje mej imenitnima in mogočnima činiteljema omike — preč. duhovščino in učiteljstvom — koja bi se pa z „lex Liechtenstein“ brž spršila narodu na veliko škodo.

Novice in razne stvari.

[Imenovanja.] Šolskimi nadzorniki v Istri so imenovani: Za slovsanske ljudske šole v Koprskem okraju g. dr. Fran Kos, profesor v Gorici; za italijanske ljudske šole Fran Orbanich; za Volovsko nadučitelj Fran Uršić; za Lošinjski okraj Pavl Skopinič, učitelj na vadmici v Kopru; za okraj Puljski Štefan Kriznić, glavni učitelj na učilišču v Kopru; za okraj Pazinski Ivan Kos, profesor na gimnaziji v Pazinu; za Poreč kanonik Pesante, za Rovinj nadučitelj Prodomo.

[Družba sv. Mohorja] pridobila je letos zopet veliko novih udov. Število se natančno še ne da določiti, ker pole še vedno dohajajo, a toliko je že sedaj gotovo, da bode letos nad 41.000 članov in da se bodo družbine knjige tiskale v 43.000 izvodih, Kempčan pa se tiska v 50.000 izvodih. „Sl. N.“

[Lepe piruhe] priredila je knjigotržnica J. Giontini-jeva vsem prijateljcem naše leposlovne knjige. Založila in izdala je pod naslovom „Pesmi. Zložil Josip Cimperman“ prelepo, 190 strani obsežno knjigo, ki bode po bogati pesniški vsebini in fini vnanji obliki razveselila vsakega, kdor jo dobi v roke. Gosp. Cimperman zavzel je že davno v našem pesniškem gaju

odlično mesto, njegovi proizvodi odlikujejo se po krasnem jeziku, po izvršeni obliki in po pravnem pesniškem zanosu. Najsilnejše pa vplivajo na nas njegove poezije zaradi tega, ker njegova bol ni izmišljena, ni afektovana, temveč, žal, le prebritka resnica. A telesno trpljenje ni mu vpognilo krepkega duha in kakor biserna školjka proizvaja pesen za pesnijo, vzbujajoč v nas radost na prelepih stihih, ob jednom pa najsrčneje sočutje za nesrečnega pesnika. Najtopleje priporočamo Cimperman-ove pesni občinstvu slovenskemu. Cena jim je: Nevezanim 1 glđ. 20 kr., elegantno vezanim z zlato obrezo 2 gold., po pošti 10 kr. več.

[Učitelji Postojinskega okraja] vstanovili so dne 3. t. m. okrajno učiteljsko društvo. V začasni odbor voljeni so bili nastopni gg.: Martin Zarnik (predsednik); Štipko Jelenec (njega namestnik), Jakob Dimnik (tajnik), Ljudevit Feticch-Frankheim (njega namestnik); Matija Hiti (blagajnik); Filip Kete (pevovodja); Karol Česnik (njega namestnik).

[„Angeljček.“] otrokom učitelj in prijatelj, ki ga izdaje g. Anton Kržič, tiska se baje v 6000 izvodih. Baš došli IV. zvezek odlikuje se, kakor njegovi predniki, po raznovrstni vsebini, mladini vgajajoči. Pisan je vseskozi dobro, oblika je lična, cena (zvezek 12 kr.) pa prav poštena.

[Stritarjevih zbranih spisov] izšli so 38., 39., 40. in 41. snopič. Vsebina: Klasične podobe (konec.) — Apostrof. — Ljubezen. — Živalski govorji. — Zimske podobe. — Kritična pisma. — Preširen.

[Avstrijska vseučilišča] so v tekočem letu jako dobro obiskovana. Vseučilišče Dunajsko šteje 5006 slušateljev (238 bogoslovcev, 1565 juristov, 2569 medicincev, 634 modroslovcev); Gradec ima 1305 slušateljev, Inomost 863, nemško vseučilišče v Pragi 1425, češko vseučilišče 2178, Krakovo 1234, Levov 1115, vseučilišče v Černovicah 259 slušateljev. Na vseh avstrijskih vseučiliščih je 13.585 slušateljev.

Vabilo. Šmarijsko-Rogatsko uč. društvo zboruje dne 12. aprila v Šmarju. Glej prejšnjo štev.

Naznanilo.

Prva preskušnja sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole v tem letu se prične v Mariboru, v sredo dne 2. maja, ob 8. uri zjutraj.

Oni, ki nameravajo se oglasiti k preskušnji, opozorjajo se na člen II 1, oziroma na člen III 2 izpitne naredbe, z dne 31. julija 1886.

C. kr. preskuševalna komisija za splošne ljudske in meščanske šole v Mariboru,
dne 28. marca 1888.

Jurij Kaas, t. č. ravnatelj.

NATEČAJI.

Štv. 424.

Učiteljska služba

na enorazrednici pri sv. Doroteji na Dornavi, IV. plačilnega razreda, in s prostim stanovanjem je izpraznjena.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj svoje prošnje z dokazom o sposobnosti za podučevanje v katoliškem veronauku vložijo do 30. aprila 1888. pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet v Ptuj, dne 18. marca 1888.

2-3

Predsednik: **Marek s. r.**

Štv. 148.

Nadučiteljska služba

na dvorazrednici na Humu (Kulmburg), IV. plačilnega razreda, in s prostim stanovanjem, je izpraznjena.

Prosilci naj svoje prošnje z dokazom o sposobnosti za podučevanje v katoliškem veronauku vložijo do 25. aprila 1888. pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet Ormož, dne 11. marca 1888.

2-3

Predsednik: **Marek s. r.**

Izdajatelj in urednik M. Nerat.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.